

ks. Tomasz Białołbrzeski

Wydział Prawa Kanonicznego UKSW

**Komentarz do dekretu Trybunału Roty Nuncjatury Apostolskiej
w Hiszpanii c. Moran Bustos z dnia 1 kwietnia 2007 roku
dotyczący właściwości sądowej w sprawie wniesionej jako *nova
causae propositio***

Zaprezentowany poniżej dekret nie stanowi merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy o stwierdzenie nieważności małżeństwa wniesionej jako *nova causae propositio*¹. Odnosi się on do kwestii przedprocesowej dotyczącej właściwości sądu, który ma rozpatrywać sprawę w kolejnej instancji, gdy zapadł już wyrok definitywny. Konflikt wyniknął, ponieważ dwa sądy kościelne – Trybunał Roty Hiszpańskiej oraz sąd międzydiecezjalny drugiej instancji w miejscowości S² – uznawały swoją właściwość w danej sprawie. Ostatecznie w sprawie wypowiedziała się Sygnatura Apostolska, uznając właściwość Trybunału Roty Hiszpańskiej w referowanym kazusie. Na marginesie należy dodać, że sprawa dotyczyła małżeństwa M i V, którzy są osobami powszechnie znanymi w Hiszpanii. Pomimo starania

---

¹ TRIBUNAL DE LA ROTA DE LA NUNCIATURA APOSTÓLICA, *Nulidad de matrimonio (tribunal competente para conocer del recurso extraordinario de revisión – nova causae propositio), Ante el Ilmo. Sr. C. M. Morán Bustos, Decreto de 1 de abril de 2007*. Dekret został opublikowany w hiszpańskim portalu internetowym „El derecho” (<http://www.elderecho.com>), pod sygnaturą EDJ 2007/20919 (dalej cytowany jako: Dec. c. Morán Bustos, 01.04.2007, EDJ 2007/20919).

² Symboliczne oznaczenie miejscowości. Na podstawie dekretu nie było możliwe jej ustalenie. W Hiszpanii istnieją dwa trybunały międzydiecezjalne pierwszego i drugiego stopnia, w Saragossie i Sewilli. Por. X. O'CALLAGHAN MUÑOZ (red.), *Matrimonio: nulidad canónica y civil, separación y divorcio*, Madrid 2018, s. 232.

sądów kościelnych o zachowanie tajemnicy procesowej, informacje o sprawie pojawiły się w hiszpańskich serwisach plotkarskich.

I

Na początku dekretu sędzia C. M. Moran Bustos sumarycznie przedstawił przebieg sprawy w kolejnych instancjach sądowych. Kobieta M złożyła pozew o stwierdzenie nieważności swojego małżeństwa w dniu 18 września 2001 roku. Został on przyjęty dekretem wydanym tego samego dnia. W formule wątpliwości określono cztery tytuły nieważności. Wyrok pierwszej instancji w sprawie zapadł 16 czerwca 2003 roku. Stwierdzono w nim nieważność małżeństwa stron z tytułów poważnego braku rozeznania oceniającego po obu stronach (KPK, kan. 1095 n. 2). Tytuły niezdolności natury psychicznej do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich po obu stronach (KPK, kan. 1095 n. 3) uznano za nieudowodnione³.

Pozwany mężczyzna V złożył apelację, która była rozpatrzona w trybunale drugiej instancji. Dnia 17 listopada 2004 roku zapadł wyrok, w którym zatwierdzono orzeczenie trybunału pierwszej instancji, tzn. tytuły poważnego braku rozeznania oceniającego po obu stronach uznano za udowodnione; tytuły niezdolności natury psychicznej do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich po obu stronach orzeczono za nieudowodnione.

Ponieważ w sprawie zapadły dwa zgodne wyroki, mężczyzna V przedłożył w Trybunale Roty Hiszpańskiej (7 lutego 2005 roku) prośbę o nowe wniesienie sprawy (*nova causae propositio*)⁴. Trybunał Roty, 14 kwietnia 2005 roku, zwrócił się z prośbą do wikariusza sądowego w miejscowości S o przesłanie oryginałów lub uwierzytelnionych kopii akt sprawy wraz z wyrokami pierwszej i drugiej instancji. Turnus sędziowski drugiej instancji sądu w miejscowości S, w dniu 27 kwietnia

---

³ Por. DEC. C. MORÁN BUSTOS, 01.04.2007, EDJ 2007/20919, s. 1.

⁴ Mężczyzna w uzasadnieniu powołał się na kan. 1644 § 1 KPK.

2005 roku, odpowiedział negatywnie na prośbę Trybunału Roty Hiszpańskiej i odmówił przekazania akt sprawy i wyroków⁵.

Sędziowie sądu kościelnego w S odwołali się do następującej argumentacji:

1. W kan. 1644 §1 Kodeksu Prawa Kanonicznego ustawodawca stanowi, że „jeżeli w sprawie dotyczącej stanu osób zostały wydane dwa zgodne wyroki, w każdym czasie można się odwołać do trybunału apelacyjnego”. Zdaniem sędziów trybunału S, zgodnie z normą zawartą w kan. 1644 §1 KPK jedynym kompetentnym trybunałem, do którego można złożyć prośbę o nowe wniesienie sprawy, jest ten sam trybunał apelacyjny, który rozpatrzył sprawę w drugiej instancji⁶;
2. Sędziowie zastosowali ten argument w odniesieniu do sądu międzydiecezjalnego w S, który jest również sądem apelacyjnym. Na tej podstawie uznali, że jedynym właściwym sądem do rozpatrzenia prośby o nowe wniesienie sprawy jest trybunał apelacyjny, tzn. sąd międzydiecezjalny w S, a nie Trybunał Roty Hiszpańskiej⁷. Głównym argumentem jest zapis „trybunał apelacyjny” zawarty w kan. 1644 §1 KPK.

---

⁵ POR. DEC. C. MORÁN BUSTOS, 01.04.2007, EDJ 2007/20919, s. 1.

⁶ POR. TAMŻE.

⁷ Sędziowie sądu oprócz odniesienia do kan. 1644 §1 KPK odwołali się również do *Dekretu erygującego sąd międzydiecezjalny w S oraz do Regulaminu wewnętrznego sądu międzydiecezjalnego w S*.

„[...] ustanawiamy także w mieście [S] sąd międzydiecezjalny drugiej instancji, który będzie rozpatrywał wszystkie sprawy apelacyjne i rekursy pochodzące z sądu międzydiecezjalnego pierwszej instancji [...]” (“erigimos, igualmente en la ciudad de ..., un Tribunal interdiocesano de segunda instancia, que tratará en todas las causas de apelación y recursos del citado Tribunal interdiocesano de Primera instancia...”). *Dekret erygujący sąd międzydiecezjalny*, n. 2. DEC. C. MORÁN BUSTOS, 01.04.2007, EDJ 2007/20919, s. 2.

„[...] sąd międzydiecezjalny drugiej instancji posiada właściwość we wszystkich sprawach apelacyjnych i rekursach pochodzących z sądu międzydiecezjalnego pierwszej instancji i trybunałów diecezjalnych z ... i z ...” („el Tribunal interdiocesano de segunda instancia es competente en todas las causas de apelación o recursos provenientes del Tribunal interdiocesano de primera instancia, o de los Tribunales

3. Zdaniem sędziów *nova causae propositio* jest rekuresem. Sąd zgodnie z zapisem *Regulaminu wewnętrznego*... sąd międzydiecezjalny drugiej instancji w S jest jedynym właściwym trybunałem do rozpatrzenia „rekursu” nowego wniesienia sprawy⁸.

Dnia 18 maja 2005 roku ustanowiono turnus sędziów Trybunału Roty Hiszpańskiej do rozpatrzenia przedłożonej prośby przez pozwanego M. W swoim dekrete z 24 maja 2005 roku sędziowie Roty Hiszpańskiej odnieśli się do argumentów przedstawionych w dekrete sądu kościelnego w S odrzucającym prośbę o przesłanie akt sprawy. Wezwali sędziów sądu międzydiecezjalnego w S, aby w oparciu o przedstawione argumenty sędziów rotalnych⁹, jeszcze raz rozważyli przedłożoną prośbę o przekazanie akt sprawy¹⁰.

W odpowiedzi z dnia 15 czerwca 2005 roku wikariusz sądowy sądu międzydiecezjalnego w S podtrzymał wcześniej podjętą decyzję i ponownie odmówił przekazania akt sprawy do Trybunału Roty Hiszpańskiej. W swoim piśmie stwierdził on: „nadal uważamy, że *trybunałem apelacyjnym* o którym mowa w kan. 1644 KPK, po ustanowieniu przez Najwyższy Trybunał Sygnatury Apostolskiej międzydiecezjalnego trybunału pierwszej i drugiej instancji w [S], jest międzydiecezjalny trybunał drugiej instancji, a nie Trybunał Roty Nuncjatury Apostolskiej w Hiszpanii”¹¹. Wikariusz sądowy nadal uważa, że sąd międzydiecezjalny, który rozpatrywał sprawę w drugiej instancji może rozpatrzyć sprawę wniesioną jako *nova*

---

diocesanos de ... y ...”), *Regulamin wewnętrzny sądu międzydiecezjalnego* w S, n. 5. DEC. C. MORÁN BUSTOS, 01.04.2007, EDJ 2007/20919, s. 2.

⁸ Por. TAMŻE.

⁹ C. M. Moran Bustos nie podaje argumentów sędziów Trybunału Roty Hiszpańskiej.

¹⁰ Por. Dec. c. Morán Bustos, 01.04.2007, EDJ 2007/20919, s. 2.

¹¹ „seguimos pensando que el *tribunal de apelación* a que se refiere el can. 1644, una vez erigidos los Tribunales Interdiocesanos de Primera y Segunda instancia de ... por el Supremo Tribunal de la Signatura Apostólica, no es en este caso el Tribunal de la Rota de la Nunciatura Apostólica en España, sino el Tribunal Interdiocesano de Segunda instancia de ...”. TAMŻE.

causae propositio. Następnie wikariusz sądowy w S poinformował, że zaistniały konflikt własności w omawianej sprawie przedłożył w Najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej.

W dalszej części referowanego dekretu sędzia C. M. Moran Bustos ustosunkował się do poszczególnych argumentów sądu międzydiecezjalnego w S¹².

Jego zdaniem sens i natura nowego wniesienia sprawy wyklucza możliwość, aby rozpatrywał go ten sam sąd kościelny, który wydał w sprawie definitywny wyrok. Oczywistym jest, że gdy w kan. 1644 §1 KPK wskazuje się „trybunał apelacyjny”, to chodzi o trybunał apelacyjny nadrzędny do tego, który wydał definitywny wyrok.

W kan. 1644 §2 KPK – kontynuuje sędzia – wskazany jest bezpośrednio trybunał apelacyjny, gdy jest mowa o ewentualnym zawieszeniu wykonania wyroku: „odwołanie się do nowego trybunału, aby otrzymać nowe wniesienie sprawy [...]”¹³. Sąd międzydiecezjalny drugiej instancji w S nie jest dla siebie ani nowym trybunałem (*superius tribunal*) ani trybunałem apelacyjnym (*tribunal appellationis*)¹⁴.

Zdaniem C. M. Morana Bustos w przypadku, w którym zgodny wyrok zapadł w drugiej instancji, nikt nie wątpi, że w ewentualnym nowym wniesieniu sprawy właściwym byłby trybunał trzeciej instancji. Jeśli drugi zgodny wyrok zapadłby w trzeciej instancji, właściwym byłby trybunał czwartej instancji. Jeśli ktoś miałby jakieś wątpliwości w tym względzie -podkreśla sędzia – powinien je rozwiązać w oparciu o tekst art. 290 §1 Dignitas connubii: „Jeżeli w sprawie o nieważność małżeństwa zostały wydane dwa zgodne wyroki, nie ma już miejsca na apelację, lecz w każdym czasie można się odwołać do sądu trzeciej lub kolejnej instancji (...)”¹⁵.

Dekretem erygującym sąd międzydiecezjalny w S z dnia 21 stycznia 1982 roku, za zgodą Sygnatury Apostolskiej, powołano dwa sądy międzydiecezjalne. Pierwszej instancji, który będzie rozpatrywał

---

¹² Por. TAMŻE.

¹³ KPK, kan. 1644 §2.

¹⁴ Por. TAMŻE.

¹⁵ Dignitas connubii, art. 290 §1.

wszystkie sprawy, tak o nieważność małżeństwa w procesach zwy-
czajnych lub skróconych, jak i sprawy o separację małżonków, sprawy
sporne i karne, pochodzące z diecezji ... Drugiej instancji, posiada-
jący właściwość we wszystkich sprawach apelacyjnych i rekursach
pochodzących ze wspomnianego sądu międzydiecezjalnego pierwszej
instancji. Ten trybunał drugiej instancji będzie rozpatrywał również
sprawy pochodzące z sądu ... W *Regulaminie wewnętrznym sądu
międzydiecezjalnego* w n. 4 i 5, powtórzone zostały normy dotyczące
właściwości każdego z ww. sądów kościelnych.

W miejscowości S – zauważa C. M. Moran Bustos – nie ma sądu
kościelnego trzeciej instancji. Zgodnie z zapisem kan. 1644 §1 KPK
oraz art. 290 §1 *Dignitas connubii*, żaden z sądów w miejscowości
S nie może rozpatrzyć nowego wniesienia sprawy w referowanym
przypadku. Sądy te nie są również właściwe do rozpatrywania spraw
w trzeciej instancji. W dekrete Trybunału Roty Hiszpańskiej z dnia
25 maja 2005 roku wikariusz sądowy z miejscowości S został poinfor-
mowany, że w przypadku rozpatrzenia przez sąd kościelny, którym
kieruje, referowanej sprawy z *nova causae propositio*, wydane orze-
czenie będzie dotknięte wadą nieważnością nieusuwalnej, zgodnie
z kan. 1620 n. 1 KPK.

Jedynymi sądami – podkreśla C. M. Moran Bustos – właściwymi do
rozpatrzenia nowego wniesienia sprawy w omawianym przypadku są
Rota Rzymska (KPK, kan. 1444 §1 n. 2) lub Trybunał Roty Nuncjatury
Apostolskiej w Hiszpanii (*Normas orgánicas y procesales del Tribunal
de la Rota de la Nunciatura Apostólica en España*, art. 37 § 1 b-c¹⁶).
Trybunał Roty Hiszpańskiej sędzi w trzeciej instancji, z wyjątkiem
zawartym w art. 38, sprawy które były osądzone w drugiej instancji
przez sądy metropolitalne w Hiszpanii lub sądy międzydiecezjalne
drugiej instancji lub przez Rotę Hiszpańską¹⁷. W kolejnej instancji,
z wyjątkiem zawartym w art. 38, sprawy *nova causae propositio*, jeśli
pochodzą z samej Roty Hiszpańskiej lub z sądów metropolitalnych

---

¹⁶ *Normas orgánicas y procesales del Tribunal de la Rota de la Nunciatura Apostólica
en España*, AAS 92 (2000), s. 13.

¹⁷ Por. TAMŻE, art. 37 b.

lub sądów międzydiecezjalnych drugiej instancji erygowanych za aprobatą Stolicy Apostolskiej¹⁸. W opinii C. M. Morana Bustos treść powyższych przepisów jest oczywista w referowanym przypadku, tym bardziej, że *Normas... del Tribunal de la Rota...* pochodzą z dnia 2 października 1999 roku i są nowsze od *Dekretu erygującego sąd międzydiecezjalny* w miejscowości S¹⁹.

W n. 1 *Dekretu erygującego sąd międzydiecezjalny* oraz w n. 5 *Regulaminu wewnętrznego sądu międzydiecezjalnego* zostało użyte określenie „rekurs” w odniesieniu do właściwości sądu międzydiecezjalnego drugiej instancji. To samo określenie „rekurs” pojawiło się w prośbie strony pozwanej skierowanej do Roty Hiszpańskiej w dniu 7 lutego 2005 roku. Powołując się na określenie „rekurs” nie można argumentować, że sąd międzydiecezjalny posiada właściwość do rozpatrzenia nowego wniesienia sprawy. W ocenie C. M. Morana Bustos taka argumentacja nie ma najmniejszego sensu. Określenie „rekurs” użyte w *Dekrecie erygującym* i *Regulaminie wewnętrznym* nie dotyczy *nova causae propositio*.

Sprawą o nieważność małżeństwa M i V zainteresowały się hiszpańskie media, ponieważ dotyczy ona osób powszechnie znanych. Sędziowie Roty Hiszpańskiej nie podjęli jeszcze merytorycznej oceny sprawy, stąd zdziwienie wzbudziło zachowanie wikariusza sądowego z S. W Rocie Hiszpańskiej referowana sprawa była prowadzona z najwyższą dyskrecją, aby nie pojawiła się o niej żadna informacja w prasie. Z tego powodu strony nie zostały poinformowane o treści korespondencji pomiędzy trybunałami. W przeciwnym wypadku informacje o sprawie przedostałyby się do prasy. Trybunał Roty dalej będzie zachowywał dyskrecję, aby niepowołane osoby nie czerpały korzyści z informacji o sprawie. Intencją działania Trybunału Roty, w oparciu o normy procesowe, jest rozwiązanie kwestii dotyczącej właściwości sądowej.

Sędzia C. M. Moran Bustos – z wyraźną ironią nadmienia – iż sąd międzydiecezjalny w S widocznie nie jest przyzwyczajony do tego, że

---

¹⁸ Por. TAMŻE, art. 37 c.

¹⁹ Por. DEC. C. MORÁN BUSTOS, 01.04.2007, EDJ 2007/20919, s. 3.

jakaś sprawa wpływa do Trybunału Roty Hiszpańskiej. Na przestrzeni czasu praktycznie nie ma spraw w Trybunale Roty pochodzących z tego sądu. Wszystkie sprawy kończą się w nim na drugiej instancji (oczywiście z orzeczeniem nieważności). Z perspektywy statystyki, to wszystko jest zaskakujące.

W związku z odmową przesłania akt sprawy wraz z wyrokami oraz po rozważeniu argumentów sędziów sądu międzydiecezjalnego w S postanowiono:

1. Na podstawie kan. 1445 §1 n. 4 KPK i art. 122 n. 4 Pastor Bonus przedstawić sprawę konfliktu własności Najwyższemu Trybunałowi Sygnatury Apostolskiej, z zapytaniem który z trybunałów – Trybunał Roty Nuncjatury Apostolskiej w Hiszpanii czy sąd międzydiecezjalny drugiej instancji w S – jest właściwym do rozpatrzenia *nova causae propositio* wniesionej przez pozwanego.
2. Po wysłuchaniu opinii Kolegium Roty Hiszpańskiej przedstawić prośbę²⁰ do Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej o zastosowanie środków ograniczających możliwości powstania podobnych konfliktów własności oraz podjęcie działań wobec wydanych już wyroków przez sędziego bezwzględnie niewłaściwego w podobnych przypadkach (kan. 1620 n. 1 KPK) w sądzie międzydiecezjalnym w S.

W odpowiedzi Najwyższy Trybunał Sygnatury Apostolskiej stwierdził, że sądem właściwym do rozpatrzenia nowego wniesienia sprawy jest Trybunał Roty Nuncjatury Apostolskiej w Hiszpanii, a nie sąd, który rozpatrzył sprawę w drugiej instancji. Ponadto zarządzono, aby trybunał międzydiecezjalny w S bezzwłocznie przekazał akta sprawy do Roty Hiszpańskiej.

II

Zaprezentowany dekret Trybunału Roty Nuncjatury Apostolskiej w Hiszpanii jest przykładem tego, jak ważna jest troska o właściwe

---

²⁰ Na podstawie kan. 1445 §3 n. 1 KPK i art. 124 Pastor Bonus

stosowanie norm prawnych dotyczących właściwości sądowej. Właściwość sądu kościelnego jest jednym z podstawowych kryteriów, które musi zostać uwzględnione i zweryfikowane podczas przyjęcia spraw, również w procesie o stwierdzenie nieważności małżeństwa. Szczegółowe normy dotyczące właściwości sądu ustawodawca Kodeksu Prawa Kanonicznego zamieścił m.in. w kan. 1404-1416. Właściwość sądów kościelnych w sprawach o nieważność małżeństwa została określona m.in. w kan. 1671-1673 MIDI. W przypadku apelacji od wyroku trybunału pierwszej instancji należy zachować przepisy kan. 1673 §6 MIDI oraz kan. 1438-1439 oraz kan. 1444 Kodeksu Prawa Kanonicznego.

Na podstawie kan. 1406 §2 oraz kan. 1407 §2 KPK można mówić o właściwości absolutnej (dotyczy konstytucyjnych zasad procesowych) i względnej (dotyczy zasad współistnienia trybunałów). Rozróżnienie pomiędzy tymi dwoma typami właściwości dokonuje się w oparciu o skutek, który wywołuje ich przekroczenie. Kiedy w przypadku przekroczenia normy prawnej stanowi się o nieważności nieusuwalnej wyroku, mamy do czynienia z niewłaściwością bezwzględną. Natomiast, kiedy naruszenie normy nie skutkuje nieważnością wyroku, znajdujemy się w obszarze niewłaściwości względnej²¹.

W organizacji sądownictwa kościelnego w sprawach o orzeczenie nieważności małżeństwa istnieją sądy trzeciego stopnia, poza Trybunałem Roty Rzymskiej. Właściwość tych sądów została określona w normach własnych wydanych dla każdego z nich przez Stolicę Apostolską. Przykładem takiego sądu jest Trybunał Roty Nuncjatury Apostolskiej w Hiszpanii. Został utworzony przez papieża Klemensa XIV w 1771 roku²². Aktualnie obowiązujące normy, którymi kieruje się ten trybunał zostały promulgowane dnia 2 października 1999

²¹ Por. C. DE DIEGO LORA, R. RODRÍGUEZ-OCAÑA, *Lecciones de Derecho Procesal Canónico. Parte general*, Pamplona 2003, s. 306; zob. J. LLOBELL, *Introducción a los can. 1404-1416 CIC*, w: Á. MARZOA, J. MIRAS, R. RODRÍGUEZ-OCAÑA (red.), *Comentario Exegético al Código de Derecho Canónico*, t. IV/1, Pamplona 2002, s. 677-690.

²² Por. P. CANTERO, *La Rota Española*, Madrid 946, s. 53-157.

roku przez papieża Jana Pawła II w *Normas orgánicas y procesales del Tribunal de la Rota de la Nunciatura Apostólica en España*²³.

Właściwość Roty Hiszpańskiej została określona w rozdziale trzecim ww. norm w art. 34-40 i przedstawia się następująco:

1. Z racji prymatu Biskupa Rzymskiego wolno każdemu wier-nemu jakąkolwiek swoją sprawę, z każdego trybunału i w każ-dym stadium procesu, przenieść do rozpatrzenia Stolicy Apostolskiej lub do niej ją wnieść; rekurs do Stolicy Apostol-skiej nie zawiesza, oprócz przypadku apelacji, wykonywa-nia jurysdykcji przez sędziego, który zaczął już rozpatrywać sprawę²⁴.
2. Z właściwości Trybunału Roty Nuncjatury Apostolskiej w Hiszpanii są wyłączone sprawy zarezerwowane Biskupowi Rzymskiemu, trybunałom Stolicy Apostolskiej i sprawy więk-szej wagi. Stąd Rota Hiszpańska jest niewłaściwa, aby sędzić sprawy, o których mowa w kan. 1405 §1-3, kan. 1406 §2, kan. 1444, kan. 1445 KPK oraz w art. 122-124, art. 129 Konstytucji Apostolskiej *Pastor bonus*²⁵.
3. Do Trybunału Roty Hiszpańskiej nie można wnieść apelacji od dekretu ordynariusza. Sprawy rekursów rozpatrują wyłącznie Kongregacje Kurii Rzymskiej²⁶.
4. Trybunał Roty Nuncjatury Apostolskiej w Hiszpanii sędzi:

---

²³ Por. IOANNES PAULUS II, *Normas orgánicas y procesales del Tribunal de la Rota de la Nunciatura Apostólica en España*, AAS 92 (2000), s. 5-17.

²⁴ “Artículo 34. Por razón del primado del Romano Pontífice, cualquier fiel puede, en cualquier grado del juicio o estado del pleito, llevar una causa cualquiera a la Santa Sede o introducirla ante ella; pero el recurso a la Sede Apostólica no suspende, salvo en caso de apelación, la jurisdicción del juez que ya empezó a conocer la causa (canon 1417 §§ 1-2)”. TAMŻE.

²⁵ “Artículo 35. Las causas reservadas al Romano Pontífice o a los tribunales de la Sede Apostólica y las causas mayores están excluidas de la competencia de la Rota de la Nunciatura Apostólica (cánones 1405 §§1-3, 1406 §2, 1444 y 1445; artículos 122-124 y 129 de la Constitución Apostólica *Pastor bonus*)”. TAMŻE

²⁶ “Artículo 36. Contra los decretos de los Ordinarios no cabe apelación a la Rota, sino que en los recursos conocen exclusivamente las Congregaciones de la Curia Romana (cánones 1732-1735)”. Tamże.

- 4.1. w pierwszej instancji sprawy, które z poważnych przyczyn powierzy jej nuncjusz apostolski, na prośbę biskupa, który na terytorium Hiszpanii jest kompetentny do prowadzenia tejże sprawy²⁷. Ponadto, zgodnie z dyspozycją art. 14 konstytucji apostolskiej *Spirituali militum curae*, jest sądem pierwszej i drugiej instancji dla Ordynariatu Wojskowego w Hiszpanii²⁸.
- 4.2. w drugiej instancji sprawy, które zostały osądzone w pierwszej instancji przez jakikolwiek sąd kościelny w Hiszpanii, metropolitalny lub arcybiskupi nie będący międzydiecezjalnym bezpośrednio podlegający Stolicy Apostolskiej²⁹. Z powodu poważnych i przekonujących argumentów, nuncjusz apostolski w oparciu o swój osąd i sumienie oraz po uzyskaniu zgody sądu metropolitalnego, może powierzyć Trybunałowi Roty Hiszpańskiej sprawę o stwierdzenie nieważności małżeństwa do osądzenia w drugiej instancji, jeśli proszą o to obie strony i sprawa została osądzona w pierwszej instancji przez sąd biskupi w Hiszpanii³⁰.

---

²⁷ “Artículo 37 § 2. Este tribunal juzga además en primera instancia las causas que el Nuncio Apostólico, a petición de algún Obispo que en España sea competente en la causa, confiare al mismo tribunal por graves razones”. TAMŻE.

²⁸ Por. IOANNES PAULUS II, Constitutio Apostolica *Spirituali militum curae*, 21.04.1986, AAS 78 (1986), art. 14, s. 485; por. *Estatutos del Ordinariato Militar o Arzobispado Castrense de España*, “Boletín de la Conferencia Episcopal Española” 17 (1988), art. 11, s. 38-43; zob. E Baura, *Legislazione sugli Ordinariati castrensi*, Milano 1992, s. 350.

²⁹ Artículo 37 § 1. La Rota de la Nunciatura Apostólica juzga:

a) En segunda instancia, las causas que fueron juzgadas en primera instancia por cualesquiera tribunales de España, metropolitanos o de Arzobispado no metropolitano inmediatamente sujeto a la Sede Apostólica, quedando suprimidos los tribunales que de una vez para siempre se designaron para recibir las apelaciones (canon 1438, 2°).

³⁰ “Artículo 37 § 3. Por razones asimismo graves y convincentes, podrá el Nuncio Apostólico, según su prudente juicio y conciencia, a petición de ambas partes, y con el consentimiento del Metropolitano, enviar a la Rota de la Nunciatura Apostólica,

- 4.3. w trzeciej instancji, z wyjątkiem zawartym w art. 38, sprawy które w drugiej instancji zostały osądzone przez sądy metropolitalne w Hiszpanii lub sądy międzydiecezjalne drugiej instancji lub przez samą Rotę Hiszpańską³¹;
- 4.4. w kolejnej wyższej instancji, z wyjątkiem zawartym w art. 38, sprawy *nova causae propositio*, jeśli pochodzą z samej Roty Hiszpańskiej lub z sądów metropolitalnych lub sądów międzydiecezjalnych drugiej instancji erygowanych za aprobatą Stolicy Apostolskiej³².
- 5.1. Każda ze stron może wnieść apelację bezpośrednio do Roty Rzymskiej w sprawie, która została osądzona w pierwszej lub kolejnej instancji przez sąd kościelny w Hiszpanii. W przypadku pierwszego pozytywnego wyroku, wydanego przez sąd metropolitalny lub sąd międzydiecezjalny drugiej instancji, poza przypadkiem bezpośredniej apelacji jednej ze stron do Roty Rzymskiej, właściwym sądem apelacyjnym w rozumieniu kan. 1680 §1 KPK jest Rota Hiszpańska³³.

---

para que sean juzgadas en segunda instancia, las causas de nulidad de matrimonio que en primera instancia hayan sido juzgadas por cualquier tribunal sufragáneo de España”. TAMŻE

³¹ Artículo 37 § 1. La Rota de la Nunciatura Apostólica juzga: b) En tercera instancia, con salvedad de lo dispuesto en el artículo 38, las causas que fueron juzgadas en segunda instancia por los tribunales metropolitanos del territorio de España, o por tribunales interdiocesanos de segunda instancia, o por la misma Rota”. TAMŻE.

³² “Artículo 37 § 1. La Rota de la Nunciatura Apostólica juzga: c) En una instancia ulterior, las causas que requieran una nueva proposición de ellas, si proceden de la misma Rota; también si proceden de tribunales metropolitanos o de tribunales interdiocesanos de segunda instancia erigidos con la aprobación de la Santa Sede, con la salvedad de lo dispuesto en el artículo 38”. TAMŻE.

³³ “Artículo 38 § 1. Podrá siempre cualquiera de las partes, por legítima apelación, llevar directamente a la Rota Romana las causas que hayan sido juzgadas en primera o ulterior instancia por un tribunal de la Iglesia en España. Cuando se trate de primera sentencia de nulidad, dictada por tribunal metropolitano o interdiocesano de segunda instancia, salvo apelación expresa a la Rota Romana por alguna de las

- 5.2. Jeśli jedna strona złożyła apelację do Roty Rzymskiej, a druga do Roty Hiszpańskiej, sprawę będzie prowadzić Rota Rzymska, chyba że Rota Hiszpańska zgodnie z prawem rozpoczęła już procedowanie w sprawie apelacji. Niemniej, Rota Hiszpańska nie może rozpocząć sprawy apelacyjnej, jeśli jeszcze nie upłynął termin na złożenie apelacji lub została poinformowana o apelacji złożonej do Roty Rzymskiej³⁴.
6. Skargę o nieważność wyroku przedkłada się zgodnie z kan. 1621, kan. 1623, kan. 1625 KPK, a prośbę o przywrócenie do stanu poprzedniego według kan. 1646 KPK³⁵.
7. Jeśli na podstawie nowego wniesienia sprawy lub prośby o przywrócenie do stanu poprzedniego następuje ponowne rozpatrzenie sprawy i w Rocie Hiszpańskiej, z jakiejś przyczyny, nie byłoby wystarczającej liczby sędziów do ustanowienia turnusu, sprawę przekazuje się do Roty Rzymskiej³⁶.

---

partes, el tribunal de apelación a los efectos del canon 1682 §1 [po promulgacji Mitis Iudex odniesienie dotyczy kan. 1680 §1 MIDI – T.B.] será la Rota Española”. TAMŻE.

³⁴ “Artículo 38 § 2. Cuando una parte apele a la Rota Romana y la otra a la Rota Española, corresponde a la primera tratar la causa, a menos que la Rota Española hubiere ya comenzado legítimamente a tratar la apelación. Sin embargo, la Rota Española no podrá legítimamente comenzar a tratar la apelación cuando los plazos para interponer la apelación no hayan aún transcurrido o cuando, transcurridos dichos plazos, tenga noticia de la apelación interpuesta ante la Rota Romana”. TAMŻE.

³⁵ “Artículo 39. La querrela de nulidad se propone a tenor de los cánones 1621, 1623 y 1625, y la restitución in integrum según las normas del canon 1646”. TAMŻE.

³⁶ “Artículo 40. Cuando, bien por nueva proposición de la causa, bien por querrela de nulidad o por restitución in integrum, haya lugar a una nueva instancia, y en la Rota de la Nunciatura Apostólica no hubiere, por cualquier causa, los jueces necesarios para constituir el turno, la causa se devuelve a la Rota Romana”. Tamże. Zob. R. KANTOR, Rota Hiszpańska. Struktura i działalność Trybunału Roty Nuncjatury Apostolskiej w Hiszpanii (studium historyczno-prawne), Tarnów 2013, s. 254-256; zob. C. DE DIEGO LORA, R. RODRÍGUEZ-OCAÑA, *Lecciones de Derecho Procesal Canónico*, dz. cyt., s. 292-293.

III

Normy dotyczące właściwości sądowej są bardzo szczegółowe. Ich lektura i analiza nie pozostawiają wątpliwości w zakresie właściwości określonego sądu kościelnego. Zdziwienie budzi więc postawa wikariusza sądu międzydiecezjalnego w miejscowości S, który w drugiej instancji wyrokował w sprawie nieważności małżeństwa M i V. Całkowicie błędna argumentacja przedstawiona przez niego spotkała się z merytorycznie uzasadnioną krytyką dziekana Roty Hiszpańskiej C. M. Morana Bustos.

Zaprezentowany dekret pozwala lepiej zrozumieć, jak duża jest odpowiedzialność wikariusza sądowego w przyjęciu skargi powodowej w sprawie o nieważność małżeństwa. Błędna ocena właściwości sądowej może skutkować, w skrajnych przypadkach, nieusuwalną nieważnością wyroku. Natomiast sam wikariusz sądowy, który nie mając oparcia w żadnym przepisie prawnym, uznaje swoją właściwość oraz rozpoznaje sprawę i ją rozstrzyga, może być ukarany przez kompetentną władzę należnymi karami, nie wykluczając pozbawienia urzędu³⁷.

Commentary on the decree of the Court of the Rota of the Apostolic Nunciature in Spain c. Moran Bustos of 1 April 2007 on the jurisdiction of the case brought as *nova causae propositio*

Summary

The decree presented below does not constitute a substantive decision on the declaration of nullity of marriage filed as *nova causae propositio*. It refers to the question of pre-trial competence of the tribunal, which is to deal with the case in the next instance, when the definitive sentence has already been passed.

The conflict arose because two ecclesiastical courts – the Court of the Spanish Rota and the interdiocesan second instance court – recognised their jurisdiction in the case. Eventually, the Supreme Tribunal of the Apostolic

---

³⁷ Por. KPK, kan. 1457 § 1.

Signatura issued the matter, recognising the jurisdiction of the Spanish Rota Tribunal in the referenced case.

Słowa kluczowe: Trybunał Roty Nuncjatury Apostolskiej w Hiszpanii, orzeczenie nieważności małżeństwa, nowe wniesienie sprawy

Key words: Court of the Rota of the Apostolic Nunciature in Spain, declaration of nullity of marriage, new presentation of the case

Notka o autorze

Ks. dr hab. Tomasz Białobrzeski – absolwent Uniwersytetu Nawarry w Hiszpanii, od 2008 roku adiunkt w Katedrze Kanonicznego Prawa Małżeńskiego i Rodzinnego na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW w Warszawie, wiceoficjał w Sądzie Biskupim Płockim.